

TALEPLE BAĞLILIK İLKESİ BAKIMINDAN YARGITAYIN BİR KARARININ İNCELENMESİ

*(A Supreme Court Decision Review in That Being Bound by the Scope of
Demand Principle)*

Habip OĞUZ¹

ÖZ

Taleple bağıllık ilkesi, Medenî Usul Hukuku'nda yer alan yargılamaya hâkim olan ilkelerden bir tanesidir ve hâkimin, tarafların talepleriyle bağılı olduğunu, talepten fazlasına veya talepten başka bir şeye karar veremeyeceğini; ancak duruma göre talep sonucundan daha azına karar verebileceğini ifade eder. Belirtmek gerekir ki, hâkim bazı durumlarda taleple bağılı değildir. Bu durumlar Kanunda açıkça belirtilmiştir.

Yargıtay 3'üncü Hukuk Dairesi 01.03.2016 tarihinde verdiği bir kararda; davacının maddî tazminat talep etmesine ve yerel mahkemenin de davacının davasını ispatlayamadığı gerekçesi ile davanın reddine karar vermesine karşılık adi şirketin tasfiye edilmesi gerektiği gerekçesi ile kararın bozulmasına karar vermiştir. Bu durum ise taleple bağıllık ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

Anahtar kelimeler: Yargılamaya hâkim olan ilkeler, taleple bağıllık ilkesi, adi ortaklık sözleşmesi, adi ortaklığın tasfiyesi, maddi tazminat.

ABSTRACT

Principle of being bound by the scope of demand is the one of the principle of the civil procedure principles located in the Civil Procedure Law. This principle means that the judge is bound by the demand of the parties to the case, can not decide on anything other than the request or demand but according to the case, he is able to decide less than result of demand. It should be noted that the judge does not depend on demand in some cases. This situations were clearly stated in the law.

1 Hâkim, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, habipoguz@gmail.com

In a decision given by the 3rd Civil Chamber of the Supreme Court on 01.03.2016, although the plaintiff's demand on monetary compensation and local court's decision also rejected the case on the grounds that the plaintiff could not prove the case, civil chamber decided that grounds on ordinary partnership must be liquidated and that's way, it was decided to have the decision of reversal. This situation is contrary to the principle of being bound by the scope of demand.

Keywords: principles of civil procedure, principle of being bound by the scope of demand, ordinary partnership agreement, liquidation of the ordinary partnership, monetary compensation.

GİRİŞ

Yargıtay, adliye mahkemelerince verilen ve Kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merci olup, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Yargıtay Kanunu ve diğer kanunların hükümlerine göre görev yapan bağımsız bir yüksek mahkemedir (Yargıtay Kanunu m.1). Yargıtay'ın, aslında Yargıtay dairelerinin, verdiği kararlarla içtihadın oluşmasına yön verdiğinde tereddüt bulunmamaktadır. Bu itibarla içtihadın oluşmasına öğretinin de katkı sağlamasına yönelik olarak bazı Yargıtay kararlarının incelenmesinde pratik bir faydanın olduğu açıktır. Bu düşüncelerle Yargıtay 3'üncü Hukuk Dairesi'nin 01.03.2016 T., 2015/4560 E. ve 2016/2940 K. sayılı kararı, Medenî Usul Hukuku'na hâkim olan ilkelerden biri olan taleple bağlılık ilkesi bağlamında ele alınmıştır.

I. YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ'NİN 01.03.2016 T., 2015/4560 E. ve 2016/2940 K. SAYILI KARARI

Taraflar arasındaki tazminat davasının mahkemece yapılan yargılaması sonucunda, davanın reddine yönelik olarak verilen hükmün, süresi içinde davacı tarafından temyiz edilmesi üzerine, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten sonra, dosya içerisindeki kâğıtlar okunup gereği düşünüldü:

Davacı dilekçesinde, davalı ile 1988 yılından bu yana, kafe işletmeciliği yaptıklarını, bu işleme 25 yıldır emek harcadığını, işletmeyi kâr elde eder hâle getirdiğini, ancak idarenin davalıya geçmesinden sonra, işletmenin zarara uğramaya başladığını, davalı tarafından kâr ödemesi yapılmadığını, sadece 5000 TL bir ödeme yapıldığını, diğer yandan da davalı tarafından ortaklıktan çıkarıldığını ileri sürülerek, fazlaya ilişkin haklar saklı kalmak kaydı ile şimdilik 100.000 TL maddi tazminatın, dava

tarihinden en yüksek banka faizi ile birlikte davalıdan tahsiline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

Davalı vekili cevap dilekçesinde, davacının iddialarının asılsız olduğunu, aralarında adi ortaklık ilişkisinin bulunduğunu, gerçekte ortaklığa zarar verenin davacı olduğunu, davacının ortaklıktan çıkarıldığına ilişkin iddiasının gerçek olmadığını bildirerek, davanın reddini istemiştir.

Mahkemece, 25.07.2014 havale tarihli bilirkişi raporunda davacının talep ettiği hususlarda hesap yapılamayacağını bildirildiği, sunulan delillere göre de davacının davasını ispatlayamadığı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiş, verilen hüküm davacı tarafından temyiz edilmiştir.

Tarafların 13.03.2000 tarihli ortaklık sözleşmesi ile kafe işletmeciliğine ilişkin ortaklık kurdukları, ortaklık süresinin on yıl olduğu ve tarafların karşılıklı anlaşmaları durumunda, sürenin uzatılabileceğini kararlaştırdıkları tarafların kabulündedir.

Dava tarihi olan 12.03.2012 tarihi itibarıyla, sözleşmede belirlenen on yıllık sürenin dolduğu, diğer yandan da, davacının, davalı tarafından ortaklıktan çıkarıldığını iddia ederek, kâr payının tahsilini talep etmesi karşısında, taraflar arasındaki uyuşmazlığın, adi ortaklığın feshi ve tasfiyesi hükümleri (TBK'nun 620 ve devamı maddeleri) gereğince ve 642. maddelerindeki tasfiye hükümlerinin somut olaya uygulanması suretiyle çözümlenmesi gerekmektedir.

Adi ortaklık sözleşmesi², iki ya da daha fazla kişinin emeklerini ve mallarını ortak bir amaca erişmek üzere birleştirmeyi üstlendikleri sözleşmedir (TBK. 620/1 m.).

Adi ortaklık ilişkisi, TBK'nun 639. maddesinde sayılan sona erme sebeplerinden birinin gerçekleşmesi ile sona erer. Bu şekilde ortaklığın sona ermesinin başlıca iki sonucu ortaya çıkar. Bunlardan ilki, yöneticilerin görevlerinin sona ermesi, diğeri de ortaklığın tasfiyesidir.

Tasfiye, ortaklığın bütün malvarlığının belirlenip, ortakların birbirleri ile alacak verecek ve ortaklıktan doğan tüm ilişkilerinin kesilmesi yoluyla ortaklığın sonlandırılması, malların paylaşılması ya da satış yoluyla elden çıkarılmasıdır. Diğer bir anlatımla tasfiye memuru tarafından yapılacak bir arıtma işlemi olup, hesap ve işlemlerin incelenip, bir bilanço düzenlenerek, ortaklığın aktif ve pasifi arasındaki farkı ortaya koymaktır.

Uyuşmazlık, bu bağlamda değerlendirilip, çözüme kavuşturulmalıdır.

2 Adi ortaklık sözleşmesi için ayrıca bkz. ŞENER Oruç Hami: **Adi Ortaklık**, Ankara 2008, s. 3 vd.

Bu durumda, mahkemece 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 620 ve devamı maddelerinde düzenlenen adi ortaklık hükümleri dikkate alınmalı, Türk Borçlar Kanunu'nun 642. madde ve devamı hükümlerine göre tasfiye işlemi gerçekleştirilmelidir. Zira 6101 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 1. maddesine göre; Türk Borçlar Kanunu'nun yürürlüğe girdiği tarihten önceki fiil ve işlemlere, bunların hukuken bağlayıcı olup olmadıklarına ve sonuçlarına, bu fiil ve işlemler hangi kanun yürürlükte iken gerçekleşmişse, kural olarak o kanun hükümleri uygulanır. Ancak, Türk Borçlar Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra bu fiil ve işlemlere ilişkin olarak gerçekleşecek temerrüt, sona erme ve tasfiye, Türk Borçlar Kanunu hükümlerine tabidir.

Tasfiye usulünü düzenleyen Türk Borçlar Kanunu'nun 644. maddesine göre; *“Ortaklığın sona ermesi hâlinde tasfiye, yönetici olmayan ortaklar da dâhil olmak üzere, bütün ortakların elbirliğiyle yapılır. Ancak, ortaklık sözleşmesinde, ortaklardan biri tarafından kendi adına ve ortaklık hesabına belirli bazı işlemlerin yapılması öngörülmüşse, bu ortak, ortaklığın sona ermesinden sonra da o işlemleri tek başına yapmak ve diğerlerine hesap vermekle yükümlüdür.*

Ortaklar, tasfiye işlerini yürütmek üzere tasfiye görevlisi atayabilirler. Bu konuda anlaşamamaları hâlinde, ortaklardan her biri, tasfiye görevlisinin hâkim tarafından atanması isteminde bulunabilir.

Tasfiye görevlisine ödenecek ücret, sözleşmede buna ilişkin bir hüküm veya ortaklarca oybirliğiyle verilmiş bir karar yoksa tasfiyenin gerektirdiği emek ile ortaklık malvarlığının geliri göz önünde tutularak hâkim tarafından belirlenir ve ortaklık malvarlığından, buna imkân bulunamazsa, ortaklardan müteselsilen karşılanır.

Tasfiye usulüne veya tasfiye sonucunda her bir ortağa dağıtılacak paya ilişkin olarak doğabilecek uyuşmazlıklar, ilgililerin istemi üzerine hâkim tarafından çözüme bağlanır.”

Aynı Yasa'nın kazanç ve zararın paylaşımı başlıklı 643. maddesinde ise *“Ortaklığın borçları ödendikten ve ortaklardan her birinin ortaklığa verdiği avanslar ile ortaklık için yaptığı giderler ve koymuş olduğu katılım payı geri verildikten sonra bir şey artarsa, bu kazanç, ortaklar arasında paylaşılır.*

Ortaklığın, borçlar, giderler ve avanslar ödendikten sonra kalan varlığı, ortakların koydukları katılım paylarının geri verilmesine yetmezse, zarar ortaklar arasında paylaşılır.” hükmü yer almaktadır.

Katılım payı olarak bir şeyin mülkiyetini koyan ortak, ortaklığın sona ermesi üzerine yapılacak tasfiye sonucunda, o şeyi olduğu gibi geri alamaz,

ancak koyduğu katılım payına ne değer biçilmişse, o değeri isteyebilir. Bu değer belirlenmemişse, geri alma, o şeyin katılım payı olarak konduğu zamandaki değeri üzerinden yapılır (TBK'nın 642. m.). Keza aynı Yasa'nın kazanç ve zarara katılma başlıklı 623. maddesine göre de "Sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa, her ortağın kazanç ve zarardaki payı, katılım payının değerine ve niteliğine bakılmaksızın eşittir.

Sözleşmede ortakların kazanç veya zarara katılım paylarından biri belirlenmişse bu belirleme, diğerindeki payı da ifade eder.

Bir ortağın zarara katılmaksızın yalnız kazanca katılacağına ilişkin anlaşma, ancak katılma payı olarak yalnızca emeğini koymuş olan ortak için geçerlidir." hükmünü ihtiva etmektedir.

Mahkemece yapılacak iş, yukarıdaki Yasa hükümlerine göre, adi ortaklık sözleşmesi incelenerek, ortaklık sözleşmesinde bu hususta hüküm bulunup bulunmadığına bakmak, hüküm bulunduğu takdirde tasfiyenin sözleşmedeki hükümlere göre yapılmasını sağlamak, böyle bir hükmün bulunmaması hâlinde ise ortakların anlaşarak tasfiye memuru belirlemelerini istemek, bu konuda anlaşamamaları hâlinde ise hâkim tarafından tasfiye işlemini gerçekleştirecek (ortaklığın faaliyet alanına göre konusunda uzman bir veya üç kişiyi) tasfiye memuru olarak re'sen atamak olmalıdır.

Bundan sonra ise tasfiye işlemleri, hâkim tarafından öngörülecek üçer aylık (uyuşmazlığın mahiyetine göre süreler uzatılıp kısaltılabilir) dönemlerde tasfiye memuru tarafından üç aşamada gerçekleştirilmelidir.

Birinci aşamada ortaklığın sona erdiği tarih itibariyle ortaklığın tüm malvarlığı (aktif ve pasifi ile birlikte) belirlenmeli, yönetici ve idareci ortaktan ortaklık hesabını gösterir hesap istenmeli, verilen hesapta uyuşmazlık çıktığı takdirde, taraflardan delilleri sorularak toplanmalı, tasfiye memurunun belirlediği malvarlığı bilançosu taraflara tebliğ edilmeli, bu husustaki itirazları da karşılanıp, toplanacak delillere göre değerlendirilmelidir.

İkinci aşamada, ortaklığın malvarlığına ilişkin satış ve nakde çevirme işlemi (TMK'nun 634. vd. maddelerinde düzenlenen resmi tasfiye işlemi kıyasen uygulanmak suretiyle) gerçekleştirilmeli, şayet bu mallar mevcut değilse, değerleri bilirkişi marifetiyle saptanmalıdır.

Üçüncü ve son aşamada ise yukarıdaki işlemler sonucu oluşan değerden, öncelikle ortaklığın borçları ödenmeli ve ortaklardan her birinin, ortaklığa verdiği avanslar ile ortaklık için yaptığı giderler ve katılım payı

geri verilmeli, bundan sonra bir şey artarsa, bu kazanç veya (ortaklığın, borçlar, giderler ve avanslar ödendikten sonra kalan varlığı, ortakların koydukları katılım paylarının geri verilmesine yetmezse) zarar da belirlenerek ortaklara paylaştırılmak üzere son bilanço düzenlenmelidir.

Bu aşamalardan sonra ise tasfiye memurunun yaptığı tasfiye işleminin sonuç bilançosuna göre hâkim, (HMK'nın 297. maddesi uyarınca) tarafların hak ve yükümlülüklerini saptayıp, tasfiye işlemini sonlandırmalı ve bu doğrultuda hüküm oluşturmalıdır.

O hâlde mahkemece, bütün bu açıklamalar ışığında, uyuşmazlığın, yukarıda açıklanan maddeler hâlinde belirtilen sıra ve yöntem izlenerek çözüme kavuşturulması suretiyle hâsıl olacak sonuç dairesinde hüküm tesis edilmesi gerekirken, bu şekilde bir inceleme ve değerlendirme yapılmadan, yanılıklı ve eksik inceleme ile hüküm tesisi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.

Yukarıda açıklanan esaslar göz önünde tutulmaksızın yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsiz, temyiz itirazları bu nedenlerle yerinde olduğundan kabulü ile hükmün HUMK'nın 428. maddesi gereğince bozulmasına ve peşin alınan temyiz harcının istek hâlinde temyiz edene iadesine, 01.03.2016 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

II. KARARIN TAHLİLİ

A. KARARA KONU OLAN OLAY

Yargıtay kararı incelendiğinde uyuşmazlığın konusunu oluşturan olay; adi şirket ortağının (ispatlanamamakla birlikte) şirketten çıktuktan/ çıkarıldıktan sonra diğer ortağa karşı maddî tazminat talebine dayanmaktadır.

Davacı ve davalı 13.03.2000 tarihinde kafe işletmeciliği yapmak amacıyla adi şirket sözleşmesi akdetmişler, sözleşmede ortaklık süresinin on yıl olduğunu ve tarafların karşılıklı anlaşmaları durumunda, sürenin uzatılabileceğini kararlaştırmışlardır.

Davacı dilekçesinde, davalı ile 1988 yılından bu yana, kafe işletmeciliği yaptıklarını, bu işleme yirmi beş yıldır emek harcadığını, işletmeyi kâr elde eder hâle getirdiğini; ancak idarenin davalıya geçmesinden sonra, işletmenin zarara uğramaya başladığını, davalı tarafından kâr ödemesi yapılmadığını, sadece 5000 TL bir ödeme yapıldığını, diğer yandan da davalı tarafından ortaklıktan çıkarıldığını ileri sürülerek, fazlaya ilişkin haklar saklı kalmak kaydı ile şimdilik 100.000 TL maddî tazminatın, dava

tarihinden en yüksek banka faizi ile birlikte davalıdan tahsiline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

Davalı taraf ise davacının iddialarının asılsız olduğunu, aralarında adi ortaklık ilişkisinin varlığını kabul ettiğini, davacının ortaklıktan çıkarıldığına ilişkin iddiasının gerçek olmadığını beyan ederek davanın reddini istemiştir.

Netice itibariyle olay, adi şirket sözleşmesi ile bir araya gelen davacı ve davalının, sözleşme uzadıktan ve belirsiz süreli hâle geldikten sonra, davacı tarafın ortaklıktan çıkarıldığını iddia ederek maddî tazminat istemine ilişkindir. Davacının bu istemi, Yargıtay tarafından adi şirketin tasfiye³ talebi olarak değerlendirilmiştir.

B. YEREL MAHKEMENİN KARARI

Yerel mahkeme bilirkişi tayin ederek davacının iddia ettiği hususların varlığını araştırmıştır. Bilirkişi 25.07.2014 havale tarihli raporunda davacının talep ettiği hususlarda hesap yapılamayacağını bildirmiştir. Bunun üzerine yerel mahkeme, bilirkişi raporuna, sunulan delillere göre, davacının davasını ispatlayamadığı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiştir. Bunun üzerine verilen hüküm davacı tarafından temyiz edilmiştir.

C. YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ'NİN KARARI

Temyiz üzerine ilgili Yargıtay dairesi, dava tarihi olan 12.03.2012 tarihi itibariyle, sözleşmede belirlenen on yıllık sürenin dolduğu, diğer yandan da, davacının, davalı tarafından ortaklıktan çıkarıldığını iddia ederek, kâr payının tahsilini talep etmesi karşısında, taraflar arasındaki uyuşmazlığın, adi ortaklığın feshi ve tasfiyesi hükümleri (TBK'nun 620 ve devamı maddeleri) gereğince ve 642'nci maddelerindeki tasfiye hükümlerinin somut olaya uygulanması suretiyle çözümlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu belirlemenin ardından da TBK'daki adi şirket sözleşmesine yer vermiş, adi şirket ilişkisi, adi şirkette tasfiye ve tasfiye usulü üzerinde genişçe yer vermiş ve nihayet uyuşmazlığın açıklanan sıra ve yöntemler izlenerek çözüme kavuşturulması gerektiğini, bu şekilde bir inceleme ve değerlendirme yapılmadan, yanılı ve eksik inceleme ile hüküm tesisinin doğru görülmediği belirterek yerel mahkeme kararını bozmuştur.

3 Adi şirketin tasfiyesi ile ilgili olarak ayrıca bkz. ULUSOY Erol: "Adi Ortaklığın Tasfiyesi ve Mahkemelerin Görevi", *UMD*, S. 5, s. 879 vd.

D. KARARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Genel Olarak

Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin yukarıda belirtilen kararının maddî hukuk boyutu bir yana usûl hukuku açısından irdelenmesi gerekli görülmüştür. Zira kararda ilk göze çarpan husus, davacının talebi ve yerel mahkemenin talebe ilişkin kararı ile Yargıtay'ın davacının talebini yorumlayarak verdiği karardır. Özellikle Yargıtay'ın olaya bakış açısı ve geniş yorum yapmak suretiyle verdiği karar, HMK'da yargılamaya hâkim olan ilkelerden biri olan taleple bağlılık ilkesi çerçevesinde incelenecektir.

2. Yargılamaya Hâkim Olan İlkeler

Medenî yargılama hukukunun temel amaçlarından biri, tarafların maddî hukuktan kaynaklanan sübjektif haklarını korumaktır. Konusunu da bu sübjektif hakların tanınması, bunların ihlâlî hâlinde temin edilmesi veya ihlâl tehlikesi durumunda korunması oluşturur⁴. Dolayısıyla hakkı ihlâl edilen kişilerin başvurusuyla, kişi ile devlet arasında bir yargılama ilişkisi kurulmuş olur⁵. Kişinin talebine göre bu ilişki dava ilişkisi, çekişmesiz yargı ilişkisi ya da geçici hukukî koruma ilişkisi niteliğinde olabilir⁶. Medenî yargılama hukuku temelde bu ilişkiler üzerine kurulurken birtakım ilkeler de ortaya çıkmıştır.

6100 sayılı HMK'nın Birinci Kısım, İkinci Bölümde, 24 ile 33. maddeleri arasında yargılamaya hâkim olan ilkeler düzenlemiştir. Bu ilkelere 1086 sayılı HUMK'ta da yer verilmiştir. Ancak "*Dürüst davranma ve doğruyu söyleme yükümlülüğü ilkesi*" ilk defa 6100 sayılı HMK'da düzenlenmiştir.

Medenî yargılamaya hâkim olan ilkeler, 18'inci yüzyılın sonuna doğru doğal hukuk öğretisinin akla dayalı olarak açıklanma gayretlerine istinaden ortaya çıkmıştır⁷ ve ortaya çıkmasından bu yana modern hukuk

4 MERİÇ Nedim: "*Medeni Yargılama Hukukunda Tasarruf ve Taleple Bağlılık İlkesinin Kapsamı ve Bazı Güncel Kararların Değerlendirilmesi*", *SDÜHFD*, C. 4, S. 2, y. 2014, MİHBİR Özel Sayısı, s. 24 (MERİÇ, Makale).

5 KURU Baki / ARSLAN Ramazan / YILMAZ Ejder: *Medenî Usul Hukuku*, B. 3, Ankara 2012, s. 178; ALANGOYA Yavuz / YILDIRIM M. Kamil / DEREN YILDIRIM Nevhis, *Medeni Usul Hukuku Esasları*, B. 7, İstanbul 2009, s. 17; ANSAY Sabri Şakir, *Hukuk Yargılama Usulleri*, B. 7, Ankara 1960, s. 200; BELGESAY Mustafa Reşit, *Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, C. 1, B. 3, İstanbul 1948, s. 129 vd.; BERKİN Necmeddin M, "*Alman Hukuk Prosedürünün Oluşu ve Bu Prosedür Bakımından Dâva ve Kaza Mefhumları Üzerinde Teorik Düşünceler*", *İÜHF*, C. XVI, S. 1-2, y. 1950, s. 404; TULUAY Metin, "*Medenî Yargılama Hukukunda Dava İlişkisi*", *DÜHFD*, S. 1, y. 1983, s. 101; ÜSTÜNDAĞ Saim, *Medenî Yargılama Hukuku*, C. I-II, İstanbul 2000, s. 272.

6 MERİÇ, Makale, 25.

7 MERİÇ, Makale, 26.

sistemlerinde yerini almıştır. Nitekim bu ilkeler, 1086 sayılı HUMK'ta dağınık hâlde yer almakta iken 6100 sayılı HMK'da ilkelere 1'inci kısım, 2'nci bölümde bir arada yer verilmiştir.

3. Taleple Bağlılık İlkesi

Medenî hukuk yargılamasına hâkim olan ilkelerden biri taleple bağlılık ilkesidir. Bu ilke 6100 sayılı HMK'nın 26'ncı maddesinde açıkça ifade edilmiştir. Buna göre, hâkim tarafların talepleri ile bağlıdır. Talepten fazlasına veya talepten başka bir şeye karar veremez. Ancak Cumhuriyet savcısının davaya katıldığı durumlarla (m. 70/3), evlenmenin butlanı davalarında (TMK. m. 160), boşanma davalarında (TMK. m. 184) hâkim talepten fazlasına ya da başka bir şeye hükmedebilir⁸. Hâkimin duruma göre talep sonucundan daha azına karar vermesinin önünde ise herhangi bir engel yoktur.

Bazı durumlarda hâkim tarafların talebiyle bağlı değildir. Bu durumlar Kanununda açıkça belirtilmiştir. Örneğin taraflar boşanmak için mahkemeye müracaat etmiş olsalar bile hâkim, TMK. m. 170/3 gereğince, topladığı delillere ve dosyanın durumuna göre ayrılığa karar verebilir.

Taleple bağlılık ilkesi birkaç anlamda kullanılmasına rağmen özü itibariyle hâkimin, tarafların talebiyle bağlı olduğunu ifade eder. Taleple bağlılık ilkesinin taşıdığı ilk anlam; tarafın talep etmediği husus hakkında mahkemenin karar veremeyeceğidir. Buna göre hâkim, tarafların dilekçelerinde talep edilen hususları karşılar. Hâkimin, tarafların talep etmediği bir hususta karar vermesi mümkün değildir⁹. Tarafın neyi talep edip etmediği ve hâkimin ne hakkında karar verip veremeyeceği dava dilekçesine bakılarak tespit edilir. Bu tespitin konusunu, istenilen hukukî sonuç oluşturur. Bu itibarla hâkimin karar verme sınırı dava dilekçesi ile belirlenmiş olur. Örnek vermek gerekirse ödünç eşyanın iadesi talep edilmişken, hâkim tazminata karar veremez¹⁰.

Taleple bağlılık ilkesinin taşıdığı ikinci anlam ise tarafın talebinden fazlasına mahkemece karar verilememesidir¹¹. Tarafın maddî hukuktan kaynaklanan

8 OĞUZ Habip / DEMİRCİ Yusuf, **Uygulamadan Örnekler ve Güncel Yargıtay Kararları İle Hukuk Muhakemeleri Kanunu**, HMK Pratik Kitap, B. 2, Ankara 2016, s. 46.

9 ÜSTÜNDAĞ, 522.

10 MERİÇ, Makale, 38; "... Şikâyetçi 3. kişi, maktu harç yatırmak suretiyle İcra Mahkemesi'nden İcra Müdürlüğü'nün 17.11.2008 tarihli İİK'nun 99. maddesinin uygulanması talebinin reddine dair işleminin iptalini, İİK'nun 16. maddesi uyarınca şikâyet yolu ile istemiştir. Yerel Mahkemece, şikâyetçinin istemi aşılı olarak, ortada bir istihkak davası olmadığı hâlde talebi istihkak davası olarak nitelendirilerek haczin kaldırılmasına karar verilmesi isabetsizdir. Talepten başka şeye kural olarak karar verilemez. (Mülga 1086 sayılı HUMK madde 74; 6100 Sayılı HMK madde 26)" (Y. HGK., 2012/241 E., 2012/446 K. ve 04.07.2012 T. sayılı kararı).

11 KURU/ARSLAN/YILMAZ, 304; "... Hâkim tarafların talepleriyle bağlıdır, ondan fazlasına

bir hakkının, bazı istisnaî durumlar hariç olmak üzere, sadece bir kısmını ileri sürmesinde bir engel yoktur. Bu durumda mahkemece, talep edilenden fazlasına karar veremez (HMK m.26). Taleple bağlılık ilkesine yüklenen bu anlam aynı zamanda 24'üncü maddede ifade edilen “tasarruf ilkesi”¹² ve 25'inci maddesinde yer alan “tarafarla getirilme ilkesi”¹³ ile de bağlantılıdır¹⁴.

Nihayet taleple bağlılık ilkesinin üçüncü anlamı ise, hâkimin talep edilenin dışında bir şeye karar verememesidir¹⁵. Talep edilenden farklı bir şeye karar verememe, verilen hükmün sonuç kısmına bakılmak suretiyle tespit edilir. Buna göre, talepte bulunan kişinin gerçek iradesi ile mahkemenin verdiği hükümdeki sonuç kısmının aynı olup olmadığı, talep edilenden farklı bir şeye karar verilip verilmediği bu şekilde anlaşılır¹⁶. Nitekim incelemeye konu Yargıtay kararında da bu husus üzerinde durulacaktır.

Medenî Usûl Hukuku'na hâkim olan ilkeler göz önüne alındığında söz konusu Yargıtay kararının taleple bağlılık ilkesine aykırı olduğu ortadadır. Zira davacı, dava dilekçesinde, netice olarak fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydı ile şimdilik 100.000 TL maddî tazminat talep etmektedir. Ancak, Yargıtay kararında, adi şirketin feshedildiği sonucundan hareketle adi şirketin anlatılan usulde tasfiye edilmesi ve buna göre karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Uyuşmazlığa konu olayda adi şirketin feshedildiğini net bir biçimde söylemek güçtür. Zira davacı dava dilekçesinde davalı tarafından ortaklıktan çıkarıldığını ileri sürmüştü, davalı vekili ise verdiği cevap dilekçesinde aralarında adi ortaklık ilişkisinin bulunduğunu, davacının ortaklıktan çıkarıldığını

hükmedemez, bu nedenle sadece okaliptus ağaçlarının kal'ı istenmiş olmasına rağmen başkaca meyve ağaçlarının da kesilmesine karar verilmesi bu kurala aykırılık teşkil edecektir.” (Y. 14. HD., 2011/10753 E., 2011/13327 K. ve 02.11.2011 T. sayılı kararı)

- 12 Tasarruf ilkesi ile ilgili olarak ayrıca bkz. MERİÇ Nedim: **Medeni Yargılama Hukukunda Tasarruf İlkesi**, Ankara 2011. s. 17 vd.; (MERİÇ, Kitap); AKKAYA Tolga: “İcra Memurunun Haczedilmezlik Kurallarını Kendiliğinden Dikkate Alıp Alamayacağı Sorunu”, **DEÜHFD**, Prof. Dr. Bilge UMAR'a Armağan, C. 11, Ö.S., y. 2009, s. 859 vd.; GÖRKEM Zeynep Ezgi, “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Delil İbraz ve İkamesi”, **TAAD**, y. 6, S. 21, Nisan 2015, s. 679 vd.; ERCAN İbrahim: “Boşanma Davalarında Geçerli Olan Yargılama İlkeleri”, **SDÜHFD**, C. 4, S. 2, y. 2014, MİHBİR Özel Sayısı, s. 253 vd.; ATALAY Oğuz: “Bankacılık Kanunu m.132 Çerçevesinde Hukuk Davalarının Durması Mümkün müdür?”, **DEÜHFD**, Prof. Dr. Bilge UMAR'a Armağan, C. 11, Ö.S., y. 2009, s. 109.
- 13 Tarafarla getirilme ilkesi ile ilgili olarak ayrıca bkz. YILDIRIM M. Kamil: “İlkeler Işığında Medeni Yargılama Hukuku”, B. 2, İstanbul 2001, s. 17 vd.; ERCAN, 260 vd.
- 14 PEKCANITEZ Hakan, Hukuk Muhakemeleri Kanun Tasarısı'nın Tanıtımı, **Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı - V** (8-9 Eylül 2006 Ankara), Ankara 2007, s. 13.
- 15 KURU/ARSLAN/YILMAZ, 304.
- 16 MERİÇ, Makale, 39.

ilişkin beyanının gerçek olmadığını iddia etmiştir. Diğer taraftan davacı ve davalı arasındaki adi şirket sözleşmesi hükümlerine bakıldığında, tarafların 13.03.2000 tarihli ortaklık sözleşmesi ile kafe işletmeciliğine ilişkin ortaklık kurdukları, ortaklık süresinin on yıl olduğu ve tarafların karşılıklı anlaşmaları durumunda, sürenin uzatılabileceğini kararlaştırdıkları görülmektedir ve bu husus tarafların ikararı ile çekişmeli değildir.

Bu itibarla kararda ifadesini bulan “*dava tarihi olan 12.03.2012 tarihi itibarıyla, sözleşmede belirlenen on yıllık sürenin dolduğunu, diğer yandan da, davacının, davalı tarafından ortaklıktan çıkarıldığını iddia ederek, kâr payının tahsilini talep etmesi karşısında, taraflar arasındaki uyumsuzluğu; adi ortaklığın feshi ve tasfiyesi hükümleri (TBK’nın 620 ve devamı maddeleri) gereğince ve 642. maddelerindeki tasfiye hükümlerinin somut olaya uygulanması suretiyle çözümlenmesi gerektiği*” sonucu da hatalıdır. Zira her ne kadar taraflar arasındaki adi şirket sözleşmesinde sözleşmenin on yıllık olduğu ifade edilse de sözleşmede sürenin tarafların anlaşmaları hâlinde uzatılabileceği hükmüne yer verilmiştir. Nitekim on yıllık süre dolmasına rağmen tarafların ortağı bulunduğu kafeyi sözleşme hükümlerine göre işletmeye devam etmeleri karşısında sözleşmeyi uzattıkları hususunda bir tereddüt yoktur¹⁷. Bu durumda adi şirket sözleşmesinin, on yılın dolmasının ardından süresiz hâle geldiğini söylemek gerekir.

Süresiz hâle gelen ya da süresiz yapılan bir adi şirket sözleşmesinin hangi hâllerde ve ne şekilde sona erdirileceği TBK’nın 640’ıncı maddenin bir ve ikinci fıkrasında belirtilmiştir. Buna göre ortaklık, belirsiz süre için veya ortaklardan birinin ömrü boyunca sürmek üzere kurulmuşsa, ortaklardan her biri, altı ay önceden fesih bildiriminde bulunabilir. Fesih bildirim, dürüstlük kurallarına¹⁸ aykırı olarak ve özellikle uygun olmayan bir zamanda yapılamaz ve fesih bildirim, ancak hesap yılı sonunda hüküm ifade eder.

Kararda belirtilen “*davacının, davalı tarafından ortaklıktan çıkarıldığını iddia ederek, kâr payının tahsilini talep etmesi*” şeklindeki kanıya da katılmak mümkün değildir. Zira her şeyden önce davacının ortaklıktan çıkarıldığı yönündeki beyanı bir iddiadır. Nitekim davalı vekili de davacının ortaklıktan çıkarıldığına ilişkin iddiasının gerçek olmadığını iddia

17 Zira TBK’nın 640/3’üncü maddesinde sözleşmede öngörülmüş olan sürenin bitiminden sonra ortaklığın, ortakların örtülü iradesiyle sürdürülmesi hâlinde belirsiz süreli ortaklığa dönüşeceği açıkça hüküm altına alınmıştır.

18 Dürüstlük kuralı ile ilgili olarak ayrıca bkz. AKYOL Şener, **Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı**, B. 2, İstanbul 2006, s. 115 vd.; ATEŞ Derya, “Sözleşme Özgürlüğü Yönünden Dürüstlük Kuralı”, **TBB**, S. 72, y. 2007, s. 81 vd.; BARLAS Nami, “Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağının Alman Medeni Kanunundaki Düzenlenme Tarzı ve Eleştirisi”, **İÜHF**, Prof. Dr. Türkan Rado’ya Armağan Sayısı, C. 55, S. 3, y. 1997, s. 193 vd.

etmiştir. Dolayısıyla çekişmeli olan bir olayın Yargıtay ilamında esas alınması ve bu yönde bir kabul ile karar verilmesi hatalıdır.

Davacının adi şirketten çıkarıldığı yönündeki iddiası kanıtlanmış bile olsa davacı dava dilekçesinde 100.000 TL maddî tazminat talep etmiştir. Bu itibarla davanın konusu, maddî tazminat davasıdır. Maddî tazminat davası, bir kimsenin hukuka aykırı bir fiille ika ettiği malvarlığında meydana gelen azalmanın ya da artışı engellemenin tazminini sağlamak amacıyla açılan davadır¹⁹. Dolayısıyla davacı, davalı tarafından malvarlığı değerlerindeki artışın engellendiğini idda ederek engellenen bu artışın maddî değerinin 100.000 TL olduğunu ileri sürmüş ve bunu talep etmiştir. Bu itibarla davacının maddî tazminat talep ettiğini açıkça ifade etmesine karşılık Yargıtay'ın bu talebi, “*kâr payının tahsilini talep*” olarak değerlendirmesi de hatalıdır.

Adi şirketin iki ortakta oluştuğu durumda, ortaklardan birisi şirketten çıktığı ya da çıkarıldığı zaman limited ve anonim şirketten farklı olarak adi şirketin tek ortakla devamı mümkün değildir. Bu itibarla iki kişiden oluşan adi şirkette ortaklardan birisi şirketten çıktığında adi şirket tasfiye sürecine girer. Şirketin tasfiyesi ile birlikte elbirliği ile mülkiyet hâli sona erer ve ortaklar paylarına düşen şeyler üzerinde bağımsız mülkiyet hakkı kazanır.

Diğer taraftan adi şirketin iki ortakta oluştuğu durumda diğer ortağı şirketten çıkarmanın pratik bir faydası da olmaz. Zira diğer ortak adi şirketten çıkarıldığında tek ortakla adi şirketin devamı mümkün olmadığından şirket yine tasfiye sürecine girecektir. Bu sebeple ortaklıktan çıkarmak için bir sebebin varlığı hâlinde doğrudan şirketin tasfiyesini istemek usul ekonomisi açısından daha yerinde olur²⁰.

İki ortaklı adi şirkette ortaklardan birinin şirketten çıkması ya da çıkarılması durumunda adi şirketin tasfiye sürecine girdiği²¹ kabul edilse

19 EREN Fikret, **Borçlar Hukuku, Genel Hükümler**, B. 19, Ankara 2015, s. 762 vd.; REİSOĞLU Safa, **Türk Borçlar Hukuku, Genel Hükümler**, B. 25, İstanbul 2014, s. 214 vd.; VON TUHR Andreas, **Borçlar Hukuku**, Çev.: Av. Cevat EDEGE, C. 1 - 2, B. 2, Ankara 1983, s. 383 vd.; OĞUZ Habip: **İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlâli ve Korunması**, B. 2, Ankara 2012, s. 171; Maddî tazminat davası ile ilgili olarak ayrıca bkz. SAUSER-HALL Georges: “*Borçlar Hukukunun Umumi Nazariyeleri - IV*”, Çev.: Mehmet Osman Bey, **İÜHFEM**, C. 9, S. 50, y. 1931, s. 1049 vd.; RIEZLER Erwin, “*Yeni İtalyan Borçlar Hukukunda Haksız Filler*”, Çev.: Orhan Münir ÇAĞIL, **İÜHFEM**, C. 8, S. 1-2, y. 1942, s. 230 vd.

20 Usul ekonomisi hakkında ayrıca bkz. RÜZGARESEN Cumhur: **Medeni Muhakeme Hukukunda Usul Ekonomisi İlkesi**, B. 1, Ankara 2013, s. 38 vd.; ERMENEK İbrahim: “*Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Yürürlüğe Girmesinden Sonra Yararlı Giderlerine İlişkin Olarak Ortaya Çıkan Bazı Güncel Sorunlar ve Usul Ekonomisi İlkesi*”, **SDÜHFD**, C. 4, S. 2, y. 2014, MİHBİR Özel Sayısı, s. 215 vd.; YILMAZ Ejder: “*Usul Ekonomisi*”, **AÜHFD, Prof. Dr. Necip BİLGE'nin Anısına Armağan**, C. 57, S. 1, y. 2008, s. 243 vd.

21 Tasfiye sürecine girme deyiminden anlaşılması gereken, şirketin artık tasfiye edilebilir

bile tasfiye işlemlerinin kendiliğinden başlamasına ya da mahkeme kararı ile başlatılmasına olanak yoktur. Bu hâlde dahi ortaklardan birinin bu yönde bir iradesi şarttır. Bu durum Medenî Usûl Hukuku'na hâkim olan ilkelerden biri olan tasarruf ilkesinin bir gereğidir. Zira kanunda açıkça belirtilmedikçe, hiç kimse kendi lehine olan bir davayı açmaya veya hakkını talep etmeye zorlanamaz (HMK m.24/2). Dolayısıyla adi şirket ortağı, şirketin tasfiyesini istemeksizin de diğer ortaktan maddî zararının karşılanmasını isteyebilir.

SONUÇ

Sonuç olarak yerel mahkemenin yapması gereken, davacının dava dilekçesinde neyi talep ettiğinin ve bu talebine dayanak teşkil eden delillerinin nelerden ibaret olduğunun ve ileri sürülüp çekişmeli olan hususların ispat edilip edilmediğinin tespitidir. Nitekim HMK'nun 140'ıncı maddesinde de hâkimin ön inceleme duruşmasında, dava şartları ve ilk itiraz hususlarını hallettikten sonra, tarafların iddia ve savunmaları çerçevesinde, anlaştıkları ve anlaşamadıkları hususları tek tek tespit edeceği ifade edilmiştir. Bu belirleme tarafların ortaya koydukları somut vakıalar üzerinden yapılan bir belirlemedir ve davanın sadece üzerinde uzlaşamayan konularda sürdürülmesini sağlar²².

Burada yapılması gereken; davacının dava dilekçesinde 100.000 TL zararının olduğu ve bunun davalı tarafından karşılanması gerektiği yönündeki talebinin Medenî Usûl Hukuku bağlamında ispat edilmediği hususunun tespiti ile neticeye göre davanın kabulü, kısmen kabulü ya da reddi yönünde karar verilmesidir. Nitekim yerel mahkeme tarafından davacının iddia ettiği 100.000 TL maddî zararını ispat edemediği gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiştir. Bu bakımından yerel mahkemenin kararının doğru olduğu kanaatindeyiz.

Diğer taraftan davacının 100.000 TL maddî zararının olduğunu ve bu zararını davalıdan dava yolu ile talep etmesine karşılık Yargıtay'ın, davacının adi şirketten çıkarıldığı yönündeki ispatlanamayan iddiası temelinde şirketin sona erdiği ve adi şirketin tasfiyesi hükümlerine göre tasfiye edilmesi gerektiği şeklindeki bozma gerekçesi yukarıda izah edilmeye çalışılan nedenlerle hatalıdır.

nitelikte olduğudur. Dolayısıyla bir şirket, tasfiye sürecine girdiği takdirde, eğer mümkünse, süreç durdurulup şirketin devamı sağlanabilir. Örneğin, ortaklık için kararlaştırılmış olan sürenin bitmesiyle adi şirket tasfiye sürecine girer. Ancak mallar tasfiye edilmeden, ortaklar şirketin devamı yönünde bir karar alırlarsa şirket tasfiye sürecinden çıkmış ve varlığını sürdürmeye devam etmiş olur.

22 OĞUZ/DEMİRCİ, 223.

KISALTMALAR CETVELİ

AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Av.	: Avukat
B.	: Bası
bkz.	: bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
DÜHFD	: Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.	: Esas
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
m.	: madde
MİHBİR	: Türk Medeni Usul ve İcra İflas Hukukçuları Birliği
Ö.S.	: Özel Sayı
s.	: sayfa
S.	: Sayı
SDÜHFD	: Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T.	: Tarih
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBBB	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TL	: Türk Lirası
TMK	: Türk Medeni Kanunu
UMD	: Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi
vd.	: ve devamı
y.	: yıl
Y.	: Yargıtay

KAYNAKLAR²³

AKKAYA Tolga, “İcra Memurunun Haczedilmezlik Kurallarını Kendiliğinden Dikkate Alıp Alamayacağı Sorunu”, **DEÜHFD, Prof. Dr. Bilge UMAR’a Armağan**, C. 11, Ö.S., y. 2009, s. 845-866.

AKYOL Şener, **Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı**, B. 2, İstanbul 2006.

ALANGOYA Yavuz / YILDIRIM M. Kamil / DEREN YILDIRIM Nevhis, **Medeni Usul Hukuku Esasları**, B. 7, İstanbul 2009.

ANSAY Sabri Şakir, **Hukuk Yargılama Usulleri**, B. 7, Ankara 1960.

ATALAY Oğuz: “Bankacılık Kanunu m.132 Çerçevesinde Hukuk Davalarının Durması Mümkün müdür?”, **DEÜHFD, Prof. Dr. Bilge UMAR’a Armağan**, C. 11, Ö.S., y. 2009, s. 103-114.

ATEŞ Derya: “Sözleşme Özgürlüğü Yönünden Dürüstlük Kuralı”, **TBB**, S. 72, y. 2007, s. 75-93.

BARLAS Nami: “Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağının Alman Medeni Kanunundaki Düzenlenme Tarzı ve Eleştirisi”, **İÜHFMD, Prof. Dr. Türkan Rado’ya Armağan Sayısı**, C. 55, S. 3, y. 1997, s. 191-208.

BELGESAY Mustafa Reşit, **Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, C. 1, B. 3, İstanbul 1948.

BERKİN Necmeddin M, “Alman Hukuk Prosedürünün Oluşu ve Bu Prosedür Bakımından Dâva ve Kaza Mefhumları Üzerinde Teorik Düşünceler”, **İÜHFMD, C. XVI, S. 1-2, y. 1950, s. 390-418.**

ERCAN İbrahim, “Boşanma Davalarında Geçerli Olan Yargılama İlkeleri”, **SDÜHFD, C. 4, S. 2, y. 2014, MİHBİR Özel Sayısı, s. 249-269.**

EREN Fikret, **Borçlar Hukuku, Genel Hükümler**, B. 19, Ankara 2015.

ERMENEK İbrahim, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Yürürlüğe Girmesinden Sonra Yargılama Giderlerine İlişkin Olarak Ortaya Çıkan Bazı Güncel Sorunlar ve Usul Ekonomisi İlkesi”, **SDÜHFD, C. 4, S. 2, y. 2014, MİHBİR Özel Sayısı, s. 215-230.**

GÖRKEM Zeynep Ezgi, “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Delil İbraz ve İkamesi”, **TAAD, y. 6, S. 21, Nisan 2015, s. 659-691.**

23 Dipnotlarda geçen eserlerde yazarların soyadlarına göre atıf yapılmıştır. Aynı yazarın birden çok eserine yapılan atıflar ile aynı soyadı taşıyan yazarların eserlerine yapılan atıflar, kısaltılış şekilleriyle parantez içerisinde gösterilmiştir.

KURU Baki / ARSLAN, Ramazan / YILMAZ Ejder, **Medenî Usul Hukuku**, B. 3, Ankara 2012.

MERİÇ Nedim, “*Medeni Yargılama Hukukunda Tasarruf ve Taleple Bağlılık İlkesinin Kapsamı ve Bazı Güncel Kararların Değerlendirilmesi*”, **SDÜHFD**, C. 4, S. 2, y. 2014, MİHBİR Özel Sayısı, s. 23-63 (MERİÇ, Makale).

MERİÇ Nedim, **Medeni Yargılama Hukukunda Tasarruf İlkesi**, Ankara 2011 (MERİÇ, Kitap).

OĞUZ Habip, **İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlâli ve Korunması**, B. 2, Ankara 2012.

OĞUZ Habip / DEMİRCİ Yusuf, **Uygulamadan Örnekler ve Güncel Yargıtay Kararları İle Hukuk Muhakemeleri Kanunu**, **HMK Pratik Kitap**, B. 2, Ankara 2016.

PEKCANITEZ Hakan, “*Hukuk Muhakemeleri Kanun Tasarısı'nın Tanıtımı*”, **Medeni Usûl ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı - V** (8-9 Eylül 2006 Ankara), Ankara 2007, s. 3-31.

REİSOĞLU Safa, **Türk Borçlar Hukuku, Genel Hükümler**, B. 25, İstanbul 2014.

RIEZLER Erwin, “*Yeni İtalyan Borçlar Hukukunda Haksız Filler*”, Çev.: Orhan Münir ÇAĞIL, **İÜHFİM**, C. 8, S. 1-2, y. 1942, s. 223-251.

RÜZGARESEN Cumhur, **Medeni Muhakeme Hukukunda Usul Ekonomisi İlkesi**, B. 1, Ankara 2013.

SAUSER-HALL Georges, “*Borçlar Hukukunun Umumi Nazariyeleri - IV*”, Çev.: Mehmet Osman Bey, **İÜHFİM**, C. 9, S. 50, y. 1931, s. 1049-4089.

ŞENER Oruç Hami, **Adi Ortaklık**, Ankara 2008.

TULUAY Metin, “*Medenî Yargılama Hukukunda Dava İlişkisi*”, **DÜHFD**, S. 1, y. 1983, s. 101-132.

ULUSOY Erol, “*Adi Ortaklığın Tasfiyesi ve Mahkemelerin Görevi*”, **UMD**, S. 5, s. 879-904.

ÜSTÜNDAĞ Saim, **Medenî Yargılama Hukuku**, C. I-II, İstanbul 2000.

VON TUHR Andreas, **Borçlar Hukuku**, Çev.: Av. Cevat EDEGE, C. 1 - 2, B. 2, Ankara 1983.

YILDIRIM M. Kamil, **İlkeler Işığında Medeni Yargılama Hukuku**, B. 2, İstanbul 2001.

YILMAZ Ejder, “*Usul Ekonomisi*”, **AÜHFD**, Prof. Dr. Necip BİLGE'nin Anısına Armağan, C. 57, S. 1, y. 2008, s. 243-274.